מפניני הפרשה - מאמר

על מה השכר הגדול ביותר

אחד משלושה עשר עיקרי האמונה היהודית, שכתב הרמב"ם הוא: "**אני מאמין באמונה שלמה, שהבורא יתברך שמו גומל טוב לשומרי מצוותיו**".
עיקר זה מוצא ביטוי משמעותי בפרשתנו: עם ישראל נסחף בשיטים אחר מזימת בלעם וחטא בבנות מואב - והחל הנגף בעם - "**ויהיו המתים במגיפה ארבעה ועשרים אלף**", וכמעט שהקב"ה כילה חלילה בגלל חטא זה את "שונאי ישראל" בעוון זה.
בא פינחס עשה מעשה טוב, קינא לאלוקיו וכיפר על בני ישראל, וקיבל שכר עצום ורב. שכר רוחני: "**ברית כהונת עולם**" ושכר בעולם הזה: "**פינחס הוא אליהו**", שחי לעולם, שכר נצחי לדורי דורות: "**והיתה לו, ולזרעו אחריו**".
המדיינים, שהחטיאו את בני ישראל בפריצות ותועבה, נענשו. גם הם, בעונש כפול: הם עצמם נענשו בעונש מוות - "**צרור את המדיינים והכיתם אותם, כי צוררים הם לכם בנכליהם אשר ניכלו על דבר פעור**" - כל הזכרים ורוב הנקבות נהרגו.
וגם לדורי דורות הורחקו מעם ה': לא יבואו לקהלו עד עולם! רואים אנו מה גדול כוחה של מצוה ומה רב שכרה, ומה נוראה השחתה ועבירה, לשעתה ולדורות עולם!
אבל כשנתבונן בדבר נראה, שלמרות שמצוותו של פינחס הייתה גדולה ונעשתה בחירוף נפש, לא על כך קיבל את שכרו! לא על סיכון נפשו, ולא על קינאת ה' שבערה בו. גם המדיינים לא נענשו בגלל העבירה עצמה, הפקרת בנותיהם ופריצות ועבודה זרה לפעור.
על מה קיבל פינחס את השכר העצום מגלה התורה: "**פינחס בן אלעזר בן אהרן הכהן השיב את חמתי מעל בני ישראל, ולא כיליתי את בני ישראל בקנאתי - לכן אמור, הנני נותן לו את בריתי שלום!**"
כלומר: המעשה עם כל גדולתו, מתגמד לנוכח הצלת עם ישראל, זיכוי הרבים! וזה לעומת זה - גם המדיינים, על מה נענשו: "**כי צוררים הם לכם בנכליהם אשר ניכלו לכם**" - כלומר: החטיאו אחרים, הזיקו לזולת!
נמצאנו למדים, ששיא השכר ניתן על הצלת אחרים, ושיא העונש ניתן על החטאת אחרים! כל הרוצה בברכת ה', לו ולזרעו לדורותיו, ברכה ברוחניות ובגשמיות עדי עד, ירתם לפעילות של זיכוי הרבים! של השפעה בדרכי נועם, בדוגמה אישית, בשיחה, בחסד.
ניתן להשפיע רבות!!! הציבור צמא לדבר ה', משתוקק כל כך לשמוע, להתקרב! ייסוד שיעור תורה, אין ערוך לזכותו. אולם גם השתתפות השיעור, מעבר לעצם הלימוד ולשכרו, מחזקת את השיעור ובגדר זיכוי הרבים!
חיזוק שיעור, חיזוק מניין תפילה, עידוד לנזקקים לו, חסד הוא, וזיכוי הרבים. ומלבד חשיבותו, וגודל שכרו לעולם הבא, כבר כתב החסיד בעל "חובת הלבבות", שעל זיכוי הרבים מקבלים שכר גם בעולם הזה!
בדורנו מתגוששים כוחות אדירים: ה"מדיינים" המבקשים לעקור את הכל ולהחטיא, ונעזרים בפרסומות השחין ותקשורת תועבה. וכל אחד מאיתנו נדרש להיות כפינחס, לעמוד בפריץ! מה כוחנו לעצור את הסחף? "**עשרה ניסים נעשו לפינחס**". נעשה את שלנו - וה' יהיה בעזרנו, והמגיפה הרוחנית תיעצר!!! הבה נשוב ל: "**ויראו את ישראל שוכן לשבטיו**", ולברכת: "**מה טובו אוהליך יעקב, משכנותיך ישראל**".

בין אדם לחבירו

אסור להראות לאחרים מכתב או מאמר שמתוכו עולה רושם שלילי על הכותב, זאת כשם שאסור לגלות את זהות מחברו של מאמר או ספר הנחשבים לבלתי מוצלחים. וכמו כן אסור להראות תמונות של אנשים העלולות להביך אותם. כל האופנים של לשון הרע אסורים הם, אפילו כשאין מזכירים שמות, אם אפשר להבין מתוך הדברים על מי מדובר.
יתרה מזו, אם משמיטים את השמות מתוך הדברים, אולם הסיפור מטיל צל על ציבור שלם של אנשים, אסור לספר את הדברים.

שואל ומשיב

שאלה: האם בימי בין המיצרים מותר לטייל לבלות בבריכה ונופש במלון?

תשובה: שלושת השבועות, שמליל שבעה עשר בתמוז עד תשעה באב, מכונים "**ימי בין המיצרים**" והם ימים של צער, שעליהם נאמר במגילת איכה א' ג': "**כָּל רֹדְפֶיהָ הִשִּׂיגוּהָ בֵּין הַמְּצָרִים**". לכן המליצו רבותינו לנקוט במשנה זהירות בימים אלו שמועדים לפורענות, למשל, ההולכים לטיול או לרחוץ בים, אף שתמיד צריכים להיזהר ולשמור את הנפש, בימים אלו יזהרו יותר.
חז"ל לא תקנו תקנות מיוחדות לציין צער ואבלות בימים אלו, אולם נהגו ישראל להימנע בכל שלושת השבועות מריקודים ומחולות, וכן נמנעים מלברך בהם "שהחיינו".
יש מנהגי אבלות שנהגו במקצת הקהילות. יוצאי אשכנז נוהגים שלא להסתפר בימים אלו. והספרדים נוהגים להחמיר בזה בשבוע שחל בו תשעה באב או מראש חודש בלבד. וכן לגבי נישואין, נהגו האשכנזים שלא לערוך נישואין בימים אלו, והספרדים מקילים בזה, ורק מראש חודש אב אין עורכים נישואין.
יש אומרים שצריך להימנע מטיולים ורחצה בים או בריכה בשלושת השבועות, כדי למעט בתענוג בימי בין המצרים. ועוד, שאלו ימים מועדים לפורענות וצריך להימנע בהם מדברים שעלולים לסכן את הנפש.
אולם להלכה אין בזה איסור, מפני שחז"ל אמרו למעט בשמחה הוא מראש חודש אב, אבל לפני כן אין איסור לעשות דברים שיש בהם הנאה ותענוג, ורק מאירועי שמחה מיוחדים יש להימנע, כגון מקיום מסיבות וריקודים. לפיכך, מותר לטייל, לרחוץ ולנפוש בבית מלון עד סוף חודש תמוז. אולם היות ויש בימים אלו לחשוש מדברים שיש בהם סכנה, יש להקפיד בהם במשנה זהירות על כללי הבטיחות שצריך לשמור בכל השנה.
משנכנס אב ממעטים בשמחה, ולכן מראש חודש אב צריך להימנע מטיולים ובילויים שעיקרם לתענוג ושמחה. וטיול או נופש שנועדו בעיקר לצורך לימודי או בריאותי – מותר לקיים בתשעת הימים.
וכן לגבי רחצה בבריכה או בים, אם המגמה היא לשם בילוי – אסור, ומי שמסיבות בריאותיות הורו לו לשחות – מותר אף בתשעת הימים.

מפניני הפרשה - רעיון

איזו ברית שלום?

"...**לכן אמור הנני נותן לו את בריתי שלום. והיתה לו ולזרעו אחריו ברית כהונת עולם תחת אשר קנא לאלוקיו ויכפר על בני ישראל**" (פרק כ"ה)
מהי ברית שלום שנתן לו הקב"ה, אם הכוונה היא על ברית הכהונה, הרי כתוב אחר כך בפירוש - "**והיתה לו ולזרעו אחריו ברית כהונת עולם**"?!
נראה לומר עפ"י הגמרא בסנהדרין פב. - "וירא פינחס בן אלעזר", מה ראה, ראה שאין חכמה ואין תבונה ואין עצה נגד ה', כל מקום שיש חילול ה' אין הולקין כבוד לרב. מפרש רש"י - לפיכך הורה פינחס הלכה בפני רבו, ולא המתין ליטול רשות ממשה. במסכת עירובין סג. מובא: המורה הלכה בפני רבו, ראוי להכישו נחש, רבי אלעזר אומר מורידין אותו מגדולתו, רבי לוי אומר אזיל לשאול בלא ולד. היה ירא פינחס משלושתם, לכן הבטיחו הקב"ה שלא יחשוש, מפני שלהלכה במקום שיש חילול ה' אין הולקים כבוד לרב.

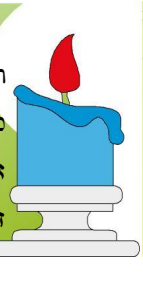
- כנגד האומר ראוי להכישו נחש - אמר לו הקב"ה הנני נותן לו את בריתי שלום, כמו שכתוב "וכרתי להם ברית ביום ההוא עם חית השדה ועם עוף השמים ורמש השדה" וגו' (הושע ב' כ'), היות ובנחש כתוב "**ואיבה אשית ביניך ובין האשה ובין זרעך ובין זרעה**..." - הבטיחו שלא יזיקו נחש אומר בלשון שלום, היפך השנאה והאיבה כמו שכתוב בפרשת בחוקותי "**ונתתי שלום בארץ...והשבתי חיה רעה מן הארץ**" (ויקרא כו ו).
- כנגד האומר אזיל לשאול בלא ולד, אמר הקב"ה "**והיתה לו ולזרעו אחריו**", ובזה הבטיחו שיהיה לו בנים אחריו.
- כנגד האומר מורידין אותו מגדולתו, אמר לו הקב"ה "**ברית כהונת עולם**", והבטיחו שבזה הוא יעלה לגדולה - לא נתכהן פינחס עד שהרגו לזמרי.

נר ה' נשמת אדם, גיליון זה מוקדש לעילוי נשמת:

רמ"ר גלעד בן ושרית אלמליה הי"ד ר' אבישי בן דבורה הכהן ע"ה
סמ"ר עומר בן תהילה ון גלדר הי"ד אביעד דב בן בלומה הירש ז"ל
אברהם בן ניסים רחל עקנין ז"ל אליהו בן שמואל ושרה בונומו ז"ל
זאב בן צבי וילנר ז"ל יעקב (קובי) בן אביבה בן סדון ע"ה

נר ה' נשמת אדם, גיליון זה מוקדש לעילוי נשמת:

הרב אבירם אברהם בן זיוה חריב ז"ל הי"ד
שרית בת אורנה פריגל ז"ל והי"ד רג'נה בת מיסה חדד ז"ל
אסתר בת שמחה שבת ז"ל שולה בת תמר פרץ ז"ל
שמחה בת רג'ינה וברוך פריזי ז"ל

בס"ד כב' לחודש תמוז ה'תשפ"ה
שנה שלושים ואחת גיליון מספר 40
יוצא לאור על ידי שמעון בוחניק
רב קהילה בישוב חשמונאים

קול ששון

פרסומים תורניים
בהלכה, הגות, אגדה ופרשת שבוע
ע"ש ששון בן שמחה לבית בוחניק ז"ל

שבת קודש
פרשת פינחס
שבת מברכין
מפטירים:
"וּבְנֵי יִרְמְיָהוּ בֶּן חִלְקִיָּהוּ"
(ירמיהו פרק א' א')

חשמונאים (שעון קיץ)

כניסת השבת:	19:27
יציאת השבת:	20:26
זמן רבנו תם:	21:01

מהלכות ימי בין המיצרים עפ"י שו"ע מסימן תקנא' ופוסקים אחרונים

מיז' בתמוז עד ראש חודש אב - הקדמה

ימי בין המיצרים שבין שבעה עשר בתמוז לראש חודש אב (לא כולל שבעה עשר בתמוז עצמו), אינם מוזכרים להלכה בתלמוד הבבלי ובתלמוד הירושלמי, אך נמצא להם מקור בגאונים. לעומת זאת מנהגי האבלות שמראש חודש אב והלאה מוזכרים במפורש בתלמוד, בסדר עולה בחומרת האבלות.

במסכת תענית כו: במשנה מובאים דרגות הולכות ועולות במנהגי האבלות על חורבן בתי המקדש, כאשר במשנה נקודת ההתחלה של מנהגי האבלות היא ראש חודש אב. "**משנכנס אב ממעטים בשמחה, שבת שחל לחיות תשעה באב בתוכה אסור מלספר ולכבס, ערב תשעה באב לא יאכל אדם שני תבשילין ולא יאכל בשר ולא ישתה יין**..." להלן מספר הלכות ומנהגים הנהוגים כיום לפי הנושאים הבאים: נישואין, כלי שיר, ברכת שהחיינו, גילוח ותספורת, בית וכלים חדשים וכיבוס. אכילת בשר ושתיית יין וטיולים.

הערה: בקרב קהילות יהודי תימן יש הנוהגים את המנהגים שלהלן ויש הנוהגים כפי עיקר הדין שהובא בתלמוד ולהלכה ברמב"ם.

שמיעת כלי שיר

א. אעפ"י שמותר מעיקר הדין לשמוע במשך ימות השנה שירי קודש מרדיו וכדומה גם אם הם מלווים בכלי נגינה, מכל מקום בימי בין המצרים יש להימנע לשמוע. אך בשמחת מצווה שנעשית בזמנה, כגון מילה, פדיון הבן, סיום מסכת וכד מצווה, מותר לשמוע שירי קודש, בליווי כלי נגינה.

ב. שירה בפה כשהיא דרך הודאה לה' יתברך, בלי כלי נגינה מותרת בימי בין המיצרים, ופשוט שמותר להשמיע נעימה בתפילה, או כשעוסקים בתורה, ומנגנים בדרך הלימוד, ובפרט בשבתות שבתוך ימי בין המצרים או ימי הספירה, ואין להחמיר בזה כלל.

ג. יש פוסקים המקילים לשמוע מאחרי שבעה עשר בתמוז עד ראש חודש אב שירים שקטים מבלים אלקטרוניים, מפני שאין חגיגות רבה לשומעם ובפרט כיום שרגילים לשמוע מוזיקה על ידי מכשירים חשמליים, בכל עת.

ברכת שהחיינו

ד. יש נוהגים להיזהר שלא לאכול פרי חדש ולא ללבוש בגד חדש מליל שבעה עשר בתמוז עד אחרי תשעה באב, כדי שלא יצטרכו לברך עליו "שהחיינו" הואיל וזה זמן פורענות, ויש מתירים לברך שהחיינו בשבתות שבימים אלו, וכן עיקר להלכה, ובפרט כשיש צורך בדבר משום כבוד שבת. אולם לאחר ראש חודש אב, אין ללבוש בגדים חדשים אף בשבת.

ה. מי שטעה ואכל פרי חדש בבין המיצרים בלי ברכת שהחיינו, לא יאכל עוד ממנו, ולאחר תשעה באב יברך שהחיינו על פרי חדש אחר, ויכווין לפטור גם אותו הפרי.

ו. פרי חדש שזמן המצאו בשוק מצומצם, ויתכן שלא ימצא אחר תשעה באב, מותר לברך עליו שהחיינו בימי בין המצרים, וטוב לברך עליו בשבתות שבינתיים. ואם יפסד טעם הפרי אחר תשעה באב, מותר לברך עליו שהחיינו. וכן אשה מעוברת שראתה פרי חדש ויש לחוש שאם תמנע מלאכול ממנו יגרם לה או לעובר נזק, רשאית לברך עליו שהחיינו.

בית וכלים חדשים, כיבוס ואכילת בשר

ז. איסור בניית בנין חדש, שתיית, יין לבישת בגדים חדשים כיבוס ולבישת בגדים מכובסים, וכן אכילת בשר, לא חל בתקופה זו. איסור השלמת בניה של בית חדש וגימורו חל מראש חודש אב ושאר האיסורים חלים בשבוע שחל בו "תשעה באב", ויש נוהגים בהם החל מראש חודש אב.

נישואים ושמחות

ח. מנהג האשכנזים, לא לערוך נישואים כלל מיום שבעה עשר בתמוז עד לאחר תשעה באב, גם לא למי שעדיין לא קיים מצוות פריה ורביה. (רמ"א סימן תקנא') היות והרמ"א ציין זאת בלשון נוהגים, יש להקל בשעת צורך גם לאשכנזים עד ליל ראש חודש אב.

ט. מנהג הספרדים ועדות המזרח לערוך נישואים מיום שבעה עשר בתמוז עד ראש חודש אב, לספרדים האיסור לערוך נשואים הוא מליל ראש חודש אב עד עשירי באב (מרן בסימן תקנא') וכן המנהג בירושלים.

י. יש מצבים בהם מותר למי שעדיין לא קיים פריה ורביה להינשא, אפילו לאחר ראש חודש אב, אלא שרבים נוהגים להימנע מנישואים בימים אלו, משום שאין בזה סימן טוב לערוך נישואים, בימים שהם אבל לעם ישראל על חורבן בית המקדש.

יא. מראש חודש אב אין עושים סעודת אירוסין (קידושין, כפי שנהגו בעבר להפריד בין הקידושין לנשואים), אבל לארס בלי סעודה מותר, אפילו בתשעה באב שלא יקדמנו אחר.

יב. מותר לעשות "תנאים", כמקובל כיום בקרב כמה עדות, ואף מותר להגיש מגדנות ומיני מתיקה בסיומם כמקובל.

טיולים גילוח ותספורת

יג. אין שום איסור לצאת לטיולים ומסעות בימים אלו, ובכל זאת, נהגו רבים להימנע מכך, משום שימים אלו הם ימי דין והסכנה מצויה יותר. יש נמנעים גם מרחצה בים ובבריכות מהסיבה הנ"ל.

יד. מנהג האשכנזים להימנע מגילוח ותספורת מיום שבעה עשר בתמוז, עד אחר ט' באב, ומנהג הספרדים להימנע מגילוח ותספורת בשבוע שחל בו ט' באב, ויש מהספרדים המחמירים בזה החל מראש חודש.

טו. הנוהגים להימנע מגילוח ותספורת החל מיז' בתמוז וכן בכל המשך ימי בין המיצרים, כולל שבוע שחל בו' ט' באב האסורים בתספורת וגילוח, מותר להם לגלח שיער המפריע לאכילה, כגון לקצץ את השפם וכדומה.

טז. איסור התספורת מתייחס רק לגברים, ויש מהנשים שנהגו להחמיר על עצמן ולהימנע מתספורת בימי בין המיצרים.

פינת העורך

קצת על מנהיגות נכונה: "**אשר יצא לפניהם ואשר יבא לפניהם**..." (כז' יז') מפרש רש"י שהכוונה למנהיג שיצא לשטה, יגלה מעורבות, כמו שמשה רבינו נלחם בעצמו בסיחון ובעוג, וכן נהג יהושע, וכן נאמר בדוד המלך נאמר: "כי הוא יוצא". כתב בספר "צוף דבש", נאמר "**אשר יצא לפניהם**" - מלשון אושר, מדוע? ללמדנו שמאושר יהיה הדור, אשר מנהיגיו יוצאים אל השטה, ללמוד את צורכי העם ולא נשארים ספונים בארמון.

ברכות מכל הלב

מזל טוב וברכות מעומק הלב לחיים והנה פנר הי"ו לרגל נישואיהם. להם ולכל בני משפחותיהם הי"ו.

יהי רצון מלפני אבינו שבשמים, שתיזכו להקים בית לתפארת ישראל, מלא אהבה ושמחה, נאמן וכשר, המיוסד על יסודות איתנים של אהבת תורה ויראת שמים לתפארת עם ישראל.

ברכות מכל הלב

מזל טוב וברכות מעומק הלב לבחור היקר יצחק למשפחת ניסנבויים הי"ו ולכל בני משפחתו היקרים לרגל הגיעו למצוות.

יהי רצון שיוצר המאורות יאיר את דרכך, וישלה ברכה והצלחה בכל מעשי ידך לטובה ותזכה לעבוד את ה' בשמחה ונחת ומתוך אהבת תורה ויראת שמים ותמצא חן ושכל טוב בעיני אלוקים ואדם.

אסוקי שמעתתא אליבא דהלכתא

"שונה הלכות" – הלכה ומקורה

עניית אמן אחרי ברכה של קטן – סופי

מקור בתלמוד

בגמרא במסכת ברכות דף נג: מובא שאין לענות אמן אחר ברכה של קטן, אבל כאשר קטן קורא בתורה ומפטיר בנביא כתקנת חכמים – עונים אחרי ברכתם אמן.

פסיקת מרן להלכה בשו"ע

מרן פסק להלכה בשו"ע סימן רטו' סעיף ג' שעונים אמן אחרי ברכת הקטן, כמו שכתב הטור, למעט הקדיש:

"והא דאין עונין אמן אחר תינוק, דווקא בשעה שלומד הברכות לפני רבו, שמותר ללמד לתנוקות הברכות כתקנן ואף על פי שהם מברכין לבטלה בשעת הלימוד, אבל בשעה שהם מברכין לפטור את עצמן, כיון דבני חינוך הם עונים אחריהם אמן, וכן בשעה שאומרים ההפטרה בבית הכנסת".

משנה ברורה

המשנה ברורה בסימן רטו' ס"ק יד', ביאר שכוונת מרן לגבי המלמד תינוקות של בית רבן איך לברך, היא, שמצד מצוות חינוך, מותר לו להזכיר עימהם את שם ה' בברכה אפילו אם זו ברכה לבטלה.

אולם היתר זה מוגבל רק לרב אשר מלמד ילדים קטנים, ולא לרב אשר מלמד אנשים גדולים.

"לבטלה – רצונו לומר שלומד הרב עמהם הברכות שלא בזמנן, אפילו הכי מותר להזכיר שם השם ואפילו הרב יכול להזכיר השם כדי ללמד להתינוק הברכות שהרי על כורחנו אנו צריכים ללמוד עמהם כדי לחנכם בלימוד התורה ובקיום המצות (וכמו דכתיב ולמדתם אותם את בניכם וגו')."

ודווקא עם התינוק מותר להזכיר את השם אבל גדול בשעה שלומד הברכות בגמרא אומר בלא הזכרת השם ורק כשלומד הפסוקים הנזכרים בתלמוד רשאי לאומרן כמו שהם כתובים עם הזכרת השם".

בס"ק טז' דייק המשנה ברורה מדברי מרן שכתב "דבני חינוך הם", שההיתר לענות לברכה של קטן כשהקטן מברך להוציא את עצמו, או שמברך על המפטיר וההפטרה, מתייחס רק לקטן שהגיע לחינוך. משמע מדבריו שאם מדובר בקטן מתחת לגיל חינוך אין לענות אמן אחרי ברכתו כלל.

ילקוט יוסף

כך כתב גם בספר ילקוט יוסף בסימן רטו' – בדין עניית אמן אחר הברכות בסעיף ז' שאין לענות אמן אחר ברכה של ילד אשר הוא מתחת לגיל שש שנים.

בהערה הביא את דברי אביו בשו"ת יביע אומר שאפשר להקל לענות לברכה של ילד מגיל חמש), אפילו אם הוא מברך כהוגן להוציא עצמו בברכות הנהנין.

"אין לענות אמן אחר ברכת תינוק פחות מגיל שש שנים, אף אם מברך כהוגן ברכות הנהנין וכיו"ב. ואינו רשאי להחמיר ולענות אמן. (ויכול לומר בלחש: "ברוך ה' לעולם אמן ואמן" ויסיים אמן בקול רם).

שערי ברכה

בספר שערי ברכה בפרק י' סעיף לה' בהערה צ' כתב שהובא בשם הר שלמה זלמן אוירבך, שאפשר לענות "אמ" בלי ה"ן" סופית, שאז אין זה אמן כהלכתה, ואצל הילד זה לא ניכר שלא ענו לו "אמן".

נציין שפתרון זה קשה לביצוע, בפרט למי שרגיל בשיגרת לשונו לענות אמן כהלכתה.

פתרון אחר כתב שם בשם האור לציון פרק יד' סעיף לג', שיאמר בלחש את הפסוק" **"ברוך ה' לעולם אמן ואמן"** ואת האמן השניה יאמר בקול ויכוויין לומר את האמן בסיום ברכת הקטן. אולם פתרון זה קשה מאוד לביצוע בפועל.

שו"ת שלמת חיים

בשו"ת שלמת חיים אורח חיים סימן קצד' כתב בנושא זה שילד קטן מתחת לגיל חינוך, המברך נכון על מאכל שרוצה לאוכלו, נחשב לעניין זה כהגיע לגיל חינוך ומותר לענות אמן אחרי ברכתו.

"...אבל אם התינוק התרגל לומר ברכה על האוכל, א"כ לדבר זה כבר נקרא הגיע לחינוך לאחר שהתינוק אומר זה על המאכל..."

בהערה הנ"ל בספר שערי ברכה הביא בשם שו"ת אבן ישראל י"ד שלעניין חינוך דנים כל אדם לפי עניינו וכן בכל דבר לפי עניינו.

לכן בשעה שהתינוק יודע לברך, זהו זמן חינוכו, ואז צריך להנכו לברך, וכל שכן בשעה שיודע לענות אמן שזהו זמן חינוכו לענות אמן ותלה לומר שזו דעת המחבר (מרן).

פסקי תשובות

בספר פסקי תשובות בסימן רטו' אות ח' הביא תחילה את דעת המשנה ברורה הנ"ל בעניין עניית אמן לילד קטן פחות מגיל חינוך, ושגיל חינוך לעניין זה הוא למי שיודע למי מתפללים ומברכים שזה מגיל חמש או קצת יותר.

"...ובמשנה ברורה (סקט"ז) משמע דעל ברכה שמברך על אכילה וכהאי גוונא קודם שהגיע לחינוך אין לענות אמן עליו (פרי מגדים). וגיל חינוך של קטן לעניין זה הוא משעה שיודע עפ"י דעתו למי מברכין ומתפללים, והוא באפשרות שיהיה מגיל חמש והלאה כל קטן לפי חריפותו וידיעותיו, וכשקטן הגיע לדעה זו חייבים לענות על כל ברכותיו אמן, ואפילו כשאוחז באמצע פסוקי דזמרה וכדומה.

אולם בהמשך כתב שהמנהג הפשוט הרווח בישראל מדורי דורות הוא לענות אמן גם אחר ברכת קטני קטנים שלא הגיעו לחינוך, זאת אפילו אם בפועל אנו יודעים שאינו נקי בניקיון גופו.

והנה, המנהג הפשוט הרווח בישראל מדורי דורות לענות אמן גם אחר ברכת קטני קטנים שלא הגיעו לחינוך.

והנח להם לישראל אם אינם נביאים בני נביאים הם, כי בכך גם מחנכים את הקטן בעצמו לענות אמן כששומע ברכות מאחרים, שעניין גדול יש בזה אפילו עדיין אינו בר חינוך.

ואפילו ידעינן שהקטן אינו נקי כהוגן מצואה וכדו' שפיר דמי לענות אמן אחר ברכותיו ולחנכו לומר ברכות ושאר דברים שבקדושה, כיון שמחנכים אותו ומעירים תשומת ליבו גם לעניין ניקוי הגוף...

לכן אף על פי שידעינן שאינו נקי לא איכפת לן, כיון שהקטן אינו בר חיובא מדינא..."

סיכום

בגמרא במסכת ברכות דף נג: מובא שאין לענות אמן אחר ברכה של קטן, אבל כאשר קטן קורא בתורה ומפטיר בנביא כתקנת חכמים – עונים אחרי ברכתם אמן.

מרן פסק להלכה בשו"ע סימן רטו' סעיף ג' שעונים אמן אחרי ברכת הקטן, כשהוא מברך למטרת חינוך וכמו שכתב הטור, למעט אמן של הקדיש.

כאשר מלמדים קטן לברך, מרגילים אותו לומר את נוסח הברכה עם שם ה', ואין בזה איסור ברכה לבטלה, הואיל והוא עושה זאת לצורך לימוד.

אבל אין עונים אמן על ברכותיו שנועדו לצורך תרגול.

השומע ברכה מקטן שהגיע לגיל חינוך שהוא החל מגיל חמש, פשוט שענה אמן אחרי ברכתו, ואם הוא מתחת לגיל חמש, הנכון להלכה בימינו הוא שמותר לענות אמן אחר ברכותיו משני טעמים.

האחד, כיום במציאות ילדים קטנים מקפידים על שמירת ניקיון גופם ועל היגיינה נכונה. והשני יש לומר שילד המברך נכון על דבר מאכל שרוצה לאוכלו, נחשב לעניין זה כהגיע לגיל חינוך.

גם לדעת הסוברים שאין לענות אמן אחר ברכתו יש לשבחו שבירך יפה, כדי להרגילו לברך.

תהילת ה' ידבר פי – ביאור על ספר תהלים

ביאור ופירוש על ספר תהלים – עפ"י מלבי"ם ועוד

מזמור ו' בתהלים פותח בפסוק: "**למנצח בנגינות על השמינית מזמור לדוד**". מלבי"ם מבאר שאת המזמור הזה אמר דוד המלך, כשחלה במחלה כבידה וארוכה אחרי מעשה בת שבע, כשהוא מתמודד עם שני דברים. א – מחלתו הקשה. ב – האויבים שלו שמיררו את חייו. יוצא אם כן שבאותה תקופה היו לדוד המלך שני אויבים הפנימי – מחלתו, והחיצוני אויביו: "**מבואר כי מזמור זה התפלל עת חלה חולי כבד וארוך, אחר מעשה של בת שבע, כאשר קבלו חז"ל, והתפלל על חליו (ב' ז'). אבל גם אויביו שטמוהו וימררוהו בעת החיא, עד שהורע זה בעיניו יותר מן חליו, והתפלל גם עליהם (ז' יא'), עד שהמזמור בכללו, ידבר על שני מיני האויבים המכתירים את האדם, האויב הדבוק בו מתולדתו, שהם מזגי גופו ולחותיו המתקוממים עליו להחליאו ולחמיתו, והאויבים החיצוניים שהם זולתו מבני אדם:**

את פסוק ב': "**ה' אל באפך תוכיחני ואל בחמתך תיסרני**" מבאר מלבי"ם שדוד המלך מתייחס לשני מיני כעס: אף וחמה ומבאר את ההבדל ביניהם: "**יש הבדל בין האף ובין חמה, שהאף הוא הכעס הנגלה, והחמה היא תבערת אש הכעס בנסתר בנטירת שנאה ואיבה, ויהיה לפעמים אף בלא חמה אם רק מראה לו פנים נזעמים ואהבה במצפוניו, וחמה בלא אף אם מסתיר אפו ואיבתו, ויש הבדל בין תוכחה וייסור. התוכחה היא בדברים רכים, והייסור בו יאסור את נפשו בדברים קשים או ביסורים ממש, ותוכחת ה' עלי עוון, הוא לפעמים שלא יחטא בעתיד, וזה נקרא תוכחה, ודוד בקש שתוכחה זו לא תהיה באף רק בדברים רכים כאב את בנו.**

ולא הוצרך לבקש שלא יהיה בחמה ונטירת איבה, כי האויב לא יוכיח ולא ישתדל להשיבו אל דרך הנכונה, והתוכחה המגולה תהיה תמיד מאהבה מסותרת, ולא בקש רק אל באפך תוכיחני, ולפעמים יביא ה' יסורים על האדם בעבור החטא שכבר חטא, וייסורים האלה בהכרח הם באף, כי המיסר מראה בנגלהו שקוצף על המיוסר, ולכן בקש שעכ"פ אל בחמתך תיסרני. שלא יהיה מאיבה פנימית ונטירת שנאה כאויב המיסר, רק כמו שכתוב כי כאשר ייסר איש את בנו ה' אלוקיך מיסרך, ואמר ואהבו שחרו מוסר".

חוכמה ודרכי חיים - ביאור משלי

ביאור ופירוש על ספר משלי – עפ"י מלבי"ם ועוד

המלבי"ם כתב שמהמשלים שבספר, האדם לומד איך להתנהג בעניינים שבין אדם לחברו ובהנהגה המדינית.

את פרק ב' פסוק ג': "**כי אם לבינה תקרא לתבונה תתן קולך**: ביאר מלבי"ם, שהבינה היא התבוננות האדם מעט מעט ומוסיף דעת להוציא דבר מדבר, ואילו תבונה היא מבט כללי שכולל כל הדברים, והשגתה היא בראיה מרחוק.

את פסוק ד': "**אם תבקשנה ככסף וכמטמונים תחפשנה**" - מבאר המלבי"ם, כביטוי של היגיעה שמתייגע להעמיק בדברי החכמה העמוקים.

את פסוק ה': "**אז תבין יראת ה' ודעת אלוקים תמצא**" מבאר מלבי"ם שיראת ה', היא ראשית החכמה, שהרי החוכמה מתנגדת ליצר הלב, ולכן הם לא יופנמו ויחוקקו בלב האדם אלא ע"י יראת ה'. אבל יש לדעת שללא חוכמה, לא יהיה לאדם יראת ה', שהרי אי אפשר לאדם להבין את גדולת ה' ורוממתו עד שיירא מפניו רק ע"י החכמה, המלמדת אותו ללכת בדרכי ה'.

"**כבר התבאר כי ראשית חכמה יראת ה', שאחר שחקי החכמה אין עליהם מופת והם מתנגדים ליצר הלב, אי אפשר שיחקו חקי החכמה בלב אלא ע"י יראת ה', וכמ"ש חז"ל אם אין יראה אין חכמה, שע"י יראת ה' יקבעו בלבו חקי החכמה אשר צוה ה' ונתנם לבני אדם, אולם אמרו עוד שאם אין חכמה אין יראה, שא"א שיבין אדם גדולת ה' ורוממתו עד שיירא מפניו רק ע"י החכמה, שהיא תלמדהו ללכת בדרכי ה' ועל ידה יבין גדולתו של יוצר בראשית, עד שיבין יראת ה'...**"

ועוד, אפילו שהחכמה אינה נודעת ע"י החוש והמופת, ע"י היראה יקבעו בליבו אמונה אומן חקי החכמה הנתונים מאלוקי עולם אשר הוא ירא מגדולתו, ויורגל בהם עד שישובו להיות אצלו כדברים הנודעים בחוש וכמושכלות, אמנם אם יוסיף בבקשת החכמה לבקשה ככסף וכמטמונים, אז יבא למדרגה למצוא דעת אלוקים, והם הידיעות הנשגבות בענייני האלוקות כמו מעשה בראשית ומעשה מרכבה שאין מופרים אותם אלא לחכם ומבין מדעתו".

קול ששון לילדים

שאלות לגיל הרך (כיתות א' עד ג')

1. מה ביקשו בנות צלפחד ממשה?

א. שיעזור להן למצוא חתן. ב. לאפשר לאביהן להיכנס לארץ.

ג. שתינתן להם נחלת אביהם שמת במדבר. ד. תשובות ב' וג' נכונות.

2. כיצד הגיב יהושע כשמשה בישר לו שה' בחר בו להנחיג את העם?

א. שמח מאוד. ב. אמר שהוא לא מתאים ופינחם מתאים יותר.

ג. לא רצה בתפקיד, כי העדיף שמשה ימשיך בתפקידו. ד. ב' וג' נכונות.

3. בפרשתנו, נגד איזה עם מצווה ה' את ישראל לצאת להילחם?

א. נגד שבעת עמי כנען. ב. נגד המידיינים.

ג. נגד העם העמלקי. ד. נגד העם המואבי שהחטיאו את ישראל.

שאלה עפ"י פירוש אבן עזרא - כיתות ד' עד ח'

7. מדוע מודגש בתורה שברית השלום היא "**וְהָיְתָה לוֹ וּלְזַרְעוֹ אַחֲרָיו...**"?

א. ללמד שפינחם מת ואינו אליהו. ב. ללמד שהכהונה אינה לפינחם בלבד.

ג. זו הבטחה שמכאן ואילך הוא יהיה משוח המלחמה. ד. ב' וג' נכונות.

שאלות עפ"י רש"י ילדי כיתות ד' עד ח'

4. מדוע נכתבו בנות צלפחד במקומות שונים במקרא בסדר שונה?

א. פעם בסדר לידתן ופעם בסדר חוכמתן. ב. שלא ידעו מי גדולה ממי.

ג. ללמדנו שהן שקולות. ד. פעם בסדר לידתן ופעם בסדר נישואיהן.

5. "**וּבְיוֹם הַבִּכּוּרִים...**" (פרק כח') מדוע חג שבועות נקרא 'יום הבכורים'?

א. בו מתחילים להביא ביכורים. ב. במתן תורה ישראל נעשו כביכורים.

ג. על שם שני הלחם שהם ראשונים למנחת חיטים. ד. תשובות א' וג' נכונות.

6. "**וְשָׁם הָאֲשָׁה...פָּזְבִי בַת-צוּר...**" (פרק כח') מדוע מפרטת זאת התורה?

א. פינחם לא נרתע מלפגוע בה למרות מעמדה. ב. לא ידוע מדוע.

ג. מרוב שנאתם לישראל הפקירו אפילו בת מלך. ד. תשובות א' וג' נכונות.

שאלה עפ"י פירוש הספורנו - כיתות ד' עד ח'

8. "**עֹלַת תָּמִיד הָעֲשָׂיָה בְּהַר סִינַי...**" (כח') מה למדים מ'העשויה בהר סיני'?

א. ללמד שבמדבר לא הקריבו קורבנות. ב. לעשותו בכוונה רבה כמו בסיני.

ג. לפני חטא העגל, ולכן לא הייתה טעונה נסכים. ד. תשובות א' וב' נכונות.

ברכות והודעות

"**שיר השירים – קודש קדשים...**" (זוהר פרשת תרומה) – **הזדמנות!!!**
מצטרפים לשיעור חדש – שיר השירים ביאור גאולי מעמיק - גברים ונשים - ביום שבת בשעה 16:15 - בבית הכנסת הספרדי.

עמותת "דעת צדקות" נותנת שירות חינמי ללימוד תורה משמעותי על ידי כעשרים ושישה אברכי כולל "ברכת אברהם" לימי אזכרה של קרוב משפחה – נא לפנות לרב שמעון בוחניק – 050-2339941